

Przyszłość lasów w Unii Europejskiej

Niewykorzystany potencjał ochrony przyrody
i łagodzenia zmian klimatu

Spis treści

- 3 Analiza
  - Niewykorzystany potencjał ochrony przyrody i łagodzenia zmian klimatu
- 3 Pozyskiwanie mniejszej ilości drewna – z korzyścią dla klimatu i przyrody
- 4 Stop marnotrawstwu – lepsze i wydajniejsze wykorzystanie drewna
- 5 Leśnictwo ekosystemowe – współdziałając z przyrodą
- 6 Skutki dla polityki klimatycznej UE – ochrona i odnowa lasów nie zastąpi ograniczania emisji
- 6 Reforma polityki UE w odniesieniu do lasów i energetyki
- 7 Zalecenia dotyczące polityki leśnej

Imprint

Analiza

Niewykorzystany potencjał ochrony przyrody i łagodzenia zmian klimatu

Lasy mają niewyalizowane znaczenie dla bioróżnorodności, ponieważ zamieszkują je niezliczone gatunki zwierząt i roślin. Na całym świecie lasy co roku pochłaniają i magazynują kilka miliardów ton CO₂, pełniąc więc kluczową rolę w utrzymaniu stabilności klimatu. Magazynują również i rozpraszają ogromne ilości słodkiej wody, odgrywając ważną rolę w ochronie przeciwpowodziowej, a także zapobiegając erozji gleby i pustoszeniu.

Lasy w UE wnoszą istotny wkład w procesy ochrony klimatu i bioróżnorodności. Niestety lasy są też mocno eksploatowane, a czasem niszczone, a przez to ich potencjał maleje. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest intensywna gospodarka leśna: wycinając znaczącą większość przyrostu drewna, przemysł drzewny narusza wrażliwe ekosystemy i nie pozwala im się odbudować. Lasy sadzone – zazwyczaj z niedużą liczbą z reguły szybkorosnących gatunków i z drzewami w tym samym wieku – wypierają zróżnicowane i cenne ekologicznie lasy naturalne. Do tego dochodzą ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak między innymi susze, burze, fale upałów czy pożary wywołane kryzysem klimatycznym, co naraża lasy w UE na dodatkowe ryzyko.

Na zlecenie Greenpeace Naturwald Akademie zrealizowała badanie¹ dotyczące przyszłości lasów w Unii Europejskiej². Ta analiza, wykorzystująca najnowsze dostępne dla wszystkich krajów unijnych dane³, pozwoliła sformułować dwa główne wnioski:

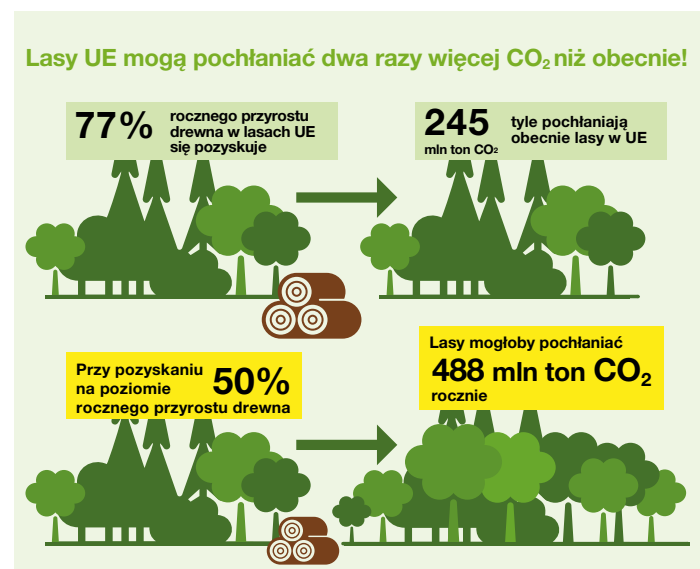
1. Lasy są najważniejszym naturalnym pochłaniaczem CO₂ w UE i mogłyby rocznie pochłaniać dwa razy więcej CO₂ niż ma to miejsce obecnie, bardziej przyczyniając się przez to do ochrony klimatu. Aby tak się stało, państwa UE muszą ograniczyć tempo pozyskiwania drewna. Obecnie ilość pozyskiwanego w europejskich lasach drewna wynosi ok. pół miliarda m³. To 77% rocznego przyrostu masy drewna. Gdyby zaś kraje unijne ograniczyły pozyskiwanie do 50% rocznego przyrostu masy, pozwoliłoby to na znaczący przyrost drewna i zasobów węgla w ekosystemach leśnych. W Polsce w 2019 roku pozyskanie stanowiło 73,6% przyrostu rocznego masy. Wskaźnik ten systematycznie rośnie w ostatnich latach (20 lat temu wynosił poniżej 60% rocznego przyrostu masy)⁴.

2. Stopniowa rezygnacja z energii opartej na spalaniu drewna oraz ograniczenie zużycia drewna do produkcji produktów krótkotrwałych, takich jak papier, umożliwiłyby bardziej efektywne wykorzystanie drewna i zmniejszenie tempa jego pozyskiwania bez konieczności zwiększania importu.

Analiza omawia możliwy wkład ekosystemowej gospodarki leśnej (*close-to-nature forest management, CTNFM*) w ochronę przyrody i bioróżnorodności.

Pozyskiwanie mniejszej ilości drewna – z korzyścią dla klimatu i przyrody

Wyczerpanie Naturwald Akademie wskazują, że w ciągu nadchodzących 30 lat lasy w UE mogłyby rocznie wchłonić i zmagazynować blisko dwukrotnie więcej CO₂ niż obecnie (487,8 milionów ton zamiast 245,4 milionów ton). Aby to osiągnąć należy obniżyć tempo pozyskiwania drewna o jedną trzecią, a gospodarkę leśną oprzeć na podejściu ekosystemowym, ponieważ zdolność lasów do pochłaniania CO₂ w dużym stopniu zależy od tempa pozyskiwania

Źródło: Naturwald Akademie 2020¹

¹ Welle et al. (2020), *Waldvision für die Europäische Union*. Naturwald Akademie GmbH, <https://naturwald-akademie.org/forschung/projekte/waldvision-fuer-europa/>

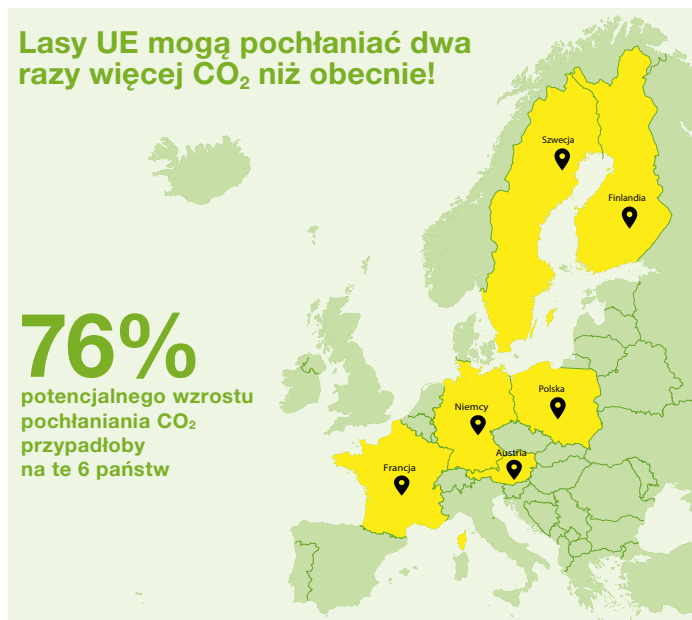
² Badanie sfinansowane przez Niemiecką Fundację Greenpeace (Greenpeace Umweltstiftung)

³ FAO (2019), *FAOSTAT*, <http://www.fao.org/faostat/en/#home>; EFI (2015), *State of Europe's forests*, <https://foresteurope.org/state-europes-forests-2015-report/>

⁴ Główny Urząd Statystyczny (2020), *Rocznik statystyczny leśnictwa 2020*.

drewna. Dodatkowo 242,4 miliony ton CO₂ rocznie, które wchłaniałyby lasy, odpowiada ponad 5% dzisiejszych rocznych emisji w UE.⁵

W lasach Szwecji, Finlandii, Niemiec, Polski, Francji i Austrii rosną drzewa stanowiące połowę zasobów drewna UE, w tych krajach pozyskuje się także ponad 60% unijnego drewna. Te sześć państw mogłoby zapewnić ¾ z dodatkowej absorpcji CO₂.

Źródło: Naturwald Akademie 2020

Stop marnotrawstwu – lepsze i wydajniejsze wykorzystanie drewna

W latach 2000–2018 łączna ilość pozyskanego w krajach UE drewna wzrosła o około 20%. W Polsce pozyskanie drewna w tym okresie wzrosło o ok. 70% – z 30,1 mln m³ do 52 mln m³. Głównym czynnikiem odpowiedzialnym za wzrost na poziomie europejskim była produkcja energii z drewna. Wzrost pozyskiwania drewna na potrzeby wytwarzania energii wyniósł w UE 47%. W Polsce ten wzrost był procentowo jeszcze większy, choć wykorzystanie drzew na cele energetyczne nie jest tak duże w liczbach bezwzględnych, jak w krajach Europy Zachodniej (w 2000 roku było to ok. 1.6 mln m³, a w 2019 roku – ok. 5.5 mln m³, co oznacza wzrost o 243%)⁶. Analiza zawiera symulację rezygnacji z pozyskiwania drewna na cele energetyczne i pokazuje, że taka zmiana znacząco wzmocniłaby zdolność unijnych lasów do pochłaniania CO₂: mogłyby one wchłoniąć dodatkowe 210,5 miliona ton CO₂, co stanowi aż 87% dodatkowej łącznej zdolności pochłaniania CO₂.

Obecnie jednak pozyskuje się na cele energetyczne coraz więcej drewna z lasów UE, do czego przyczynia się unijna dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii. Największym producentem w UE jest Francja, która odpowiada za 1/5 całości pozyskanego w tym celu drewna. Z kolei największy w liczbach bezwzględnych wzrost produkcji drewna na cele energetyczne miał miejsce

w Niemczech, które ponad dwukrotnie zwiększyły produkcję – co stanowi zwrot w złym kierunku w polityce klimatycznej.

Aby unijne lasy były w stanie wchłaniać więcej CO₂, należałoby stopniowo zrezygnować z pozyskiwania drewna na cele energetyczne oraz całkowicie zastąpić energię pochodzącą ze spalania drewna czystą energią ze źródeł odnawialnych, takich jak wiatr, woda i słońce. Spalanie drewna to marnowanie tego cennego surowca, skutkujące natychmiastowym uwolnieniem do atmosfery CO₂ wchłoniętego i zmagazynowanego w drzewach w ciągu dziesięcioleci ich wzrostu. Ponadto podczas wycinki uszkodzane są często sąsiadujące drzewa oraz gleba, co powoduje dodatkową emisję CO₂ i zmniejsza zdolność okaleczonego lasu do wchłaniania CO₂ w przyszłości. Zatem wykorzystanie energii z drewna jako zamiennika dla paliw kopalnych nie przyczynia się do łagodzenia zmian klimatu.

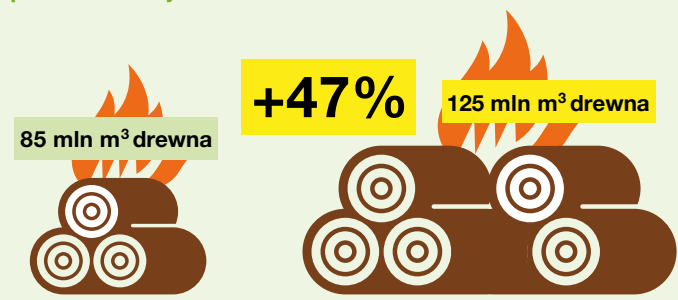
Zużycie drewna można również znacząco ograniczyć w przemyśle papierniczym poprzez zmniejszenie ilości wytwarzanych produktów jednorazowego użytku oraz zwiększenie recyklingu. W oparciu o symulacje dotyczące wytwarzania energii i produktów krótkotrwałych, takich jak papier, analiza wskazuje na konieczność bardziej efektywnego wykorzystania drewna, co sprzyjać będzie ochronie klimatu i przyrody.

W celu wykorzystania drewna w sposób bardziej przyjazny dla klimatu i przyrody należy używać je w głównej mierze do produkcji bardziej długowiecznych produktów drewnianych w budownictwie, wnętrzarstwie czy branży meblarskiej, a nie do wytwarzania produktów krótkotrwałych. Drewno musi podlegać powtórnemu wykorzystaniu i recyklingowi tak często, jak to możliwe. Ostatecznie odpady i pozostałości wytwarzane w gospodarce o obiegu zamkniętym można wykorzystać do produkcji towarów jednorazowego użytku, takich jak papier toaletowy, bądź do produkcji energii z biomasy.

Przy bardziej oszczędnym gospodarowaniu drewnem można by było zmniejszyć tempo jego pozyskiwania, bez dodatkowego importu. To pozwoliłoby odbudować lasy poza UE, tak aby utrzymać lub wzmocnić ich potencjał pochłaniania CO₂, przyczyniając się do łagodzenia zmian klimatu.

W latach 2000–2018 w UE gwałtownie wzrosło pozyskanie drewna do celów energetycznych

Aby lasy mogły pochłaniać więcej CO₂ musimy zwiększyć ilość energii produkowanej ze słońca i wiatru

Źródło: FAOSTAT⁷

⁵ Europejska Agencja Środowiska (2019), *Total greenhouse gas emission trends and projections in Europe*, <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/greenhouse-gas-emission-trends-6/assessment-3>

⁶ <https://appso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.doF>

⁷ FAO (2019), *FAOSTAT*, <http://www.fao.org/faostat/en/#home>; EFI (2015), *State of Europe's forests*, <https://foresteurope.org/state-europes-forests-2015-report/>

Puszca Piska fot. Max Zieliński

Leśnictwo ekosystemowe – współdziałając z przyrodą

Gdyby pozyskiwano tylko około połowy rocznego przyrostu w lasach UE, lasy mogłyby się rozrastać, odnawiać i stawać bardziej naturalne – z rodzimymi gatunkami drzew, dobrze przystosowanymi do lokalnych warunków środowiskowych. Takie gatunki z reguły pojawiają się w drzewostanie w sposób naturalny. Przy ekosystemowym podejściu do gospodarki leśnej, drzewa mogą się bardziej rozrosnąć i osiągnąć dojrzały wiek przed wycinką. Części starszych drzew nie wycina się wcale: umierają one w sposób naturalny, pozostając w lesie jako stojące lub leżące drewno posuszowe, stanowiąc ważne siedlisko dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Rozwijają się struktury leśne przypominające lasy naturalne. Lasy tego typu są bardziej odporne na susze, burze i inne skrajne zjawiska pogodowe, których częstotliwość występowania rośnie w wyniku kryzysu klimatycznego.

Zmniejszenie tempa wycięcia lasów pozwoliłoby także na stworzenie większej liczby obszarów chronionych, z których nie pozyskiwano by drewna. Tu mogłyby zachodzić naturalne procesy. Tego typu obszary z dużą ilością drewna posuszowego stanowią ostoję wielu gatunków zwierząt i roślin, w tym gatunków zagrożonych wymarciem. Jedynie 3% lasów w UE jest obecnie chronionych przed wycięciem. W Polsce parki narodowe i rezerваты stanowią ok. 4% powierzchni wszystkich lasów. Udział lasów ściśle chronionych powinien w krótkiej perspektywie wzrosnąć do co najmniej 10% łącznej powierzchni lasów w UE, przy czym ochrona ścisła niekoniecznie musi oznaczać, że dany obszar staje się niedostępny dla ludzi. Jej celem jest natomiast pozostawienie naturalnych obszarów w stanie zasadniczo niezakłóconym z poszanowaniem wymogów ekologicznych danego obszaru. W Polsce trwale wyłączono z wycięcia co najmniej 15% lasów – wszystkie stare, naturalne i najcenniejsze przyrodniczo drzewostany.

Skutki dla polityki klimatycznej UE – ochrona i odnowa lasów nie zastąpi ograniczania emisji

Komisja Europejska przedstawiła pod koniec 2019 roku Europejski Zielony Ład, który zakłada osiągnięcie zerowej emisji netto w krajach unijnych do roku 2050. Oznacza to, że poziom emisji gazów cieplarnianych nie może być wyższy od poziomu ich pochłaniania.⁸

We wrześniu 2020 roku Komisja przedstawiła plan podniesienia celu klimatycznego na rok 2030, tak aby osiągnąć redukcję emisji netto o co najmniej 55% względem emisji z 1990 roku.⁹ Plan ten opierał się jednak na wliczeniu do rozrachunku emisji wchłanianych przez takie pochłaniacze dwutlenku węgla jak lasy czy gleba, co podnosiło cel, ale tylko na papierze.¹⁰

W ocenie Greenpeace ograniczenie globalnego ocieplenia do maksymalnie 1,5°C powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej, by uniknąć najgorszych skutków kryzysu klimatycznego wymaga ograniczenia emisji w UE o co najmniej 65% do roku 2030. UE nie powinna odwlekać obniżania emisji poprzez włączanie do celu redukcji naturalnych pochłaniaczy dwutlenku węgla. Potrzebne są odrębne cele dotyczące usuwania CO₂, tak aby naturalne pochłaniacze dwutlenku węgla były dodatkiem do redukcji emisji, a priorytetem było samo rzeczywiste i transparentnie wyliczone obniżanie emisji.

Należy zwiększyć zdolność ekosystemów naturalnych, takich jak lasy, torfowiska i inne do wchłaniania CO₂ poprzez ich ochronę i odbudowę. Właściwa gospodarka leśna odgrywa tutaj kluczową

rolę, bo im więcej pozyskuje się drewna, tym mniej CO₂ lasy są w stanie wchłoniąć. Zdolność europejskich lasów do pochłaniania i magazynowania CO₂ w ostatnich latach spadła i, jak się szacuje, nadal będzie spadać, przede wszystkim w związku z rosnącym tempem ich wycięcia.

Reforma polityki UE w odniesieniu do lasów i energetyki

Aby znacząco podnieść zdolność europejskich lasów do pochłaniania CO₂, a przez to zwiększyć ich wkład w ograniczanie skutków kryzysu klimatycznego, konieczna jest pilna zmiana polityki UE w odniesieniu do lasów i energetyki. Potrzeba wyraźnie rozgranicyć cele redukcji emisji gazów cieplarnianych od celów pochłaniania CO₂ przez ekosystemy naturalne. Pomogłoby to zachęcić do podejmowania przez państwa ambitnych działań na rzecz klimatu.

Wyniki opracowania Naturwald Akademie wskazują, że reformując podejście do lasów, UE mogłaby wykazać się odpowiedzialnością za globalną politykę ochrony środowiska poprzez realizację paryskiego porozumienia klimatycznego i Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD). Leśnictwo ekosystemowe przyniesie następujące skutki w zakresie ochrony klimatu i przyrody:

1. Przywrócenie lasów do stanu zbliżonego do naturalnego pozwoli im lepiej wchłaniać i magazynować CO₂, co przyczyni się do łagodzenia zmian klimatu.

⁸ Komisja Europejska (11 grudnia 2019), *Komunikat Komisji: Europejski Zielony Ład*, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

⁹ Komisja Europejska (17 września 2020), *Plan w zakresie celów klimatycznych na 2030 r.*, https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action/2030_ctp_en

¹⁰ Greenpeace European Unit (17 września 2020), *EU Commission's 2030 climate plan trying to negotiate with nature*, <https://www.greenpeace.org/eu-unit/issues/climate-energy/45045/eu-commission-55-2030-climate-target-trying-to-negotiate-with-nature/>

Puszcza Białowieża fot. Adam Ławnik

2. Lasy takie będą w większości regionów bardziej odporne i lepiej przygotowane do adaptacji do skutków zmian klimatu, takich jak susze, burze i inne zjawiska, których występowanie jest obecnie nieuniknione.¹¹ Kryzys klimatyczny wymaga jednak natychmiastowego wdrożenia skutecznej i ambitnej polityki łagodzącej kryzys klimatyczny, zwłaszcza w energetyce, transporcie i rolnictwie.
3. Ochrona lub odbudowa siedlisk przyrodniczych przyczyni się do zachowania i uzupełnienia rodzimej różnorodności gatunków zwierząt i roślin w lasach.

Wzrost konsumpcji produktów z drewna, promowany obecnie w ramach polityki leśnej i energetycznej w niektórych państwach UE, nie przyczynia się do łagodzenia zmian klimatu, niosąc zamiast tego negatywne skutki dla ekosystemów leśnych. W celu ochrony i odbudowy lasów w UE jako ważnych siedlisk przyrodniczych oraz pochłaniaczy CO₂, konieczna jest zmiana polityki dotyczącej lasów. UE potrzebuje wspólnej wizji dla lasów.

Zalecenia dotyczące polityki leśnej

Jeżeli UE zamierza osiągnąć wyznaczone cele klimatyczne i przyczynić się do ograniczenia wzrostu średniej temperatury do 1,5°C powyżej poziomu przedindustrialnego, musi uświadomić sobie zasadnicze znaczenie lasów dla realizacji planu łagodzenia zmian klimatu. UE potrzebuje zatem polityki gwarantującej:

- zmniejszenie ilości pozyskiwanego drewna¹²,
- kilkukrotne zwiększenie powierzchni obszarów ściśle chronionych w lasach,
- odbudowę lasów poprzez gospodarkę leśną o podejściu ekosystemowym,
- rezygnacja z wyrębu drewna na potrzeby wytwarzania energii¹³,
- drastyczne zmniejszenie produkcji i zużycia jednorazowych produktów z drewna i papieru,
- zakaz wytwarzania jednorazowych produktów ze świeżych włókien drzewnych,
- większy poziom recyklingu papieru i drewna,
- wykorzystanie drewna w większym stopniu do produkcji wyrobów o długim czasie eksploatacji (np. mebli i w budownictwie),
- ambitne polityki łagodzące zmiany klimatu z osobnymi, przerysowymi celami dotyczącymi:
  - redukcji emisji wywołanych spalaniem paliw kopalnych oraz zmianą użytkowania gruntów,
  - odbudowy i wzmocnienia lasów i innych naturalnych pochłaniaczy CO₂, zgodnie ze strategią UE dotyczącą różnorodności biologicznej.

¹¹ W niektórych śródziemnomorskich ekosystemach leśnych ryzyko wielkich pożarów lasu rośnie podczas skrajnej suszy i upału.

¹² Z wyjątkiem niektórych śródziemnomorskich ekosystemów leśnych, w których rośnie ryzyko wielkich pożarów lasu podczas skrajnej suszy i upału.

¹³ Więcej: Greenpeace's position on bioenergy.

Puszca Piska fot. Max Zieliński

Greenpeace to międzynarodowa organizacja pozarządowa, działająca na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Organizacja koncentruje swoje działania na najbardziej istotnych, zarówno globalnych jak i lokalnych, zagrożeniach dla bioróżnorodności i środowiska. Aby zachować swoją niezależność, organizacja nie przyjmuje dotacji od rządów, partii politycznych i korporacji. Działania finansowane są dzięki wsparciu indywidualnych darczyńców. W Polsce Greenpeace działa od 2004 roku. Siedziba biura znajduje się w Warszawie.
www.greenpeace.pl | facebook.com/greenpeacepl | twitter.com/Greenpeace_PL